

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΟΚΕΝΤΡΙΣΜΟΥ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1940

Μια ανάλυση των δημόσιου λόγου του Αδάμ Αδάμαντος

Μέρος Α'

Γράφει ο Λαζαρέας Παναγιώτου

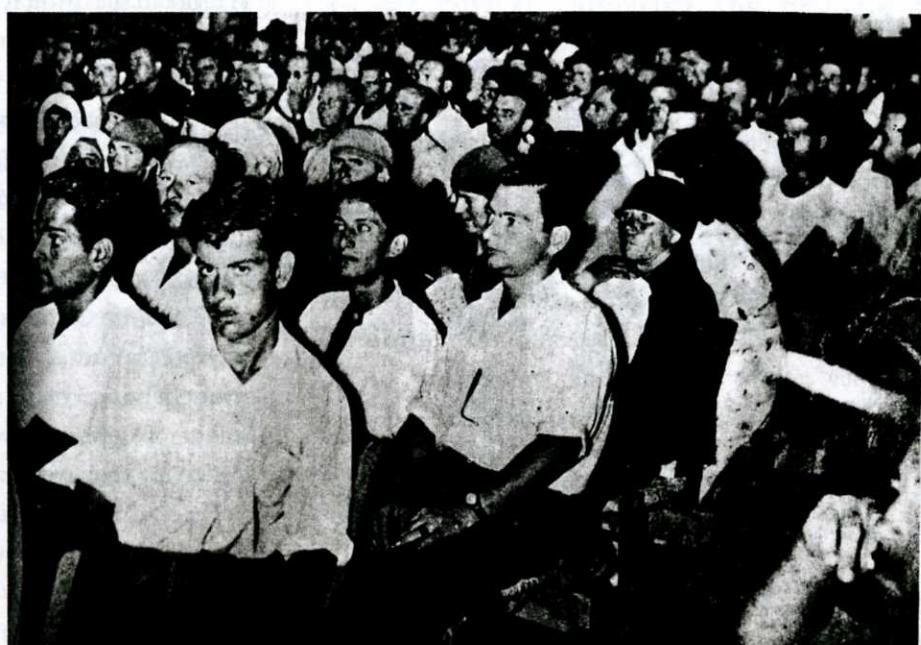
Η σταθερή του
θέση για
υποστήριξη της
αυτοκυβερνησης
(η οποία μπορεί
να θεωρηθεί
ιστορικά σαν μια
πρώιμη μορφή
«ανεξαρτησιακης
συνείδησης»)
μετά το 1947 48
τον κάνει μια
νευραλγική
μορφή στην
ανάλυση της
δημόσιας
έκφρασης του
κυπροκεντρισμού.

“Η περίοδος της Διασκεπτικής, από το Νιόβη του 1947 ως τον Μάιο του 1948, ήταν η άνοιξη των συνδυασμού των εθνικοαπελευθερωτικού και κοινωνικού αγώνα. Στην περίοδο αυτή το ΑΚΕΛ δεν συμμετείχε απλώς σε συνομιλίες, αλλά διεκδικούσε με λαϊκές κινητοποιήσεις και απεργίες ένα συνδυασμό κοινωνικών και εθνικοαπελευθερωτικων αιτημάτων.”

«Ειδικά πάνω στο ενωτικό ζήτημα...διαφωνώ ριζικά με την τακτική του κόμματος γιατί με την αμερικανοκρατία και τον μοναρχοφασισμό στην Ελλάδα, εκείνοι που πρέπει να έχουν το προβάδισμα σ'αυτό το ζήτημα πρέπει να είμαστε όχι εμείς που μας περιμένουν τα Γιουρα και η Μακρόνησος-αλλά η εθνοκεκκαρχια...»

Κάτω από αυτές τις συνθήκες...σήμερα δεν είμαι διατεθειμένος να πειθαρχήσω σε ανεδαφικά και ανότατα συνθήματα και να θυσιάσω ουδέ το μικρό μου δακτυλάκι.»

Αδάμ Αδάμαντος, επιστολή παραίτησης από ΑΚΕΛ, 4/9/1952.

Εισαγωγή

ε αυτό το κείμενο θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και να τεκμηριώσουμε την σύγκλιση του ρεύματος του κυπριακού κομμουνισμού με την γεωπολιτική και ιστορική «αναγκαιότητα» για την δημιουργία μιας «κυπροκεντρικης αντιληψης/θεσης». Η ανάλυση και τεκμηρίωση της πιο πάνω θέσης θα γίνει με βάση τις ομιλίες του ρήτορα της αριστεράς την δεκαετία του 1940, Αδάμι Αδάμαντος. Η ανάλυση των ομιλών θα κινθεί πάνω σε δυο άξονες:

1) **Ιδεολογικό πλαίσιο:** Μια ανάλυση της ιστοριογραφίας της αριστεράς με έμφαση στην Γαλλική και την Ελληνική επανάσταση σε μια προσπάθεια να δούμε την συγκριτική αναφορά στην εθνική ενότητα και την ταξική πάλη (η την πολιτική/ιδεολογική αντιπαράθεση και αυτονομία της αριστεράς).

2) **Γεωπολιτική Πραγματικότητα:** Μια ανάλυση με βάση τις αναφορές στις χώρες οι οποίες εμπλέκονταν στις γεωπολιτικές δυναμικές για το καθεστώς της Κύπρου (Βρετανία, Ελλάδα, Κύπρος) την δεκαετία του 40.

Πόσο αντιρροσωπευτικός ήταν ο Αδάμαντος για την αριστερά; Όπως και η μεγάλη πλειοψηφία των αριστερών τότε προερχόταν από μια φτωχή αγροτική οικογένεια. Τα κατάφερε όμως να σπουδάσει αρχικά στην Ελλάδα και μετά στην Βρετανία με υποτροφία. Αυτή η «πνευματική καριέρα» τον διαχώριζε από τους υπόλοιπους αριστερούς. Ο Φ. Ιωάννου τον κατέτασσε ανάμεσα στους διανοούμενους που ενώθηκαν με τους κομμουνιστές για να δημιουργηθεί ένα ευρύτερο κινημα/κομμα στις αρχές της δεκαετίας του 1940. Σε αυτό το πλαίσιο ο Αδάμαντος αντιρροσώπευε την αυξανόμενη μετακίνηση των «φιλελευθέρων μοντερνιστών» προς τα αριστερά. Το πιο ευδιάκριτο χαρακτηριστικό του Αδάμαντος ήταν η ρητορική του ικανότητα. Κατά την δεκάχρονη περίοδο (1943-53) που ήταν δήμαρχος στο Βαρωσι κέρδισε την φήμη του πιο διακεκριμένου ρήτορα της εποχής σε ένα από τους επικήδειους,, όταν πέθανε το 1959, τον αποκαλούσαν «αηδόνι του Βαρωσιου». Στο αρχείο του υπάρχουν πολλές επιστολές με προσκλήσεις για να μιλήσει η να δώσει διαλέξεις αρκετά μακριά από την πόλη του. Πρέπει να ήταν επίσης αρκετά δημοφιλής ανάμεσα στους πολίτες σαν δήμαρχος όπως μπορεί κάποιος να δει από τα ποσοστά που έπαιρνε στις διαδοχικές εκλογικές αναμετρήσεις. Παρά το γεγονός ότι διαφώνησε με την ηγεσία του ΑΚΕΛ την δεκαετία του 1950, η σταθερή του

θέση για υποστήριξη της αυτοκυβερνησης (η οποία μπορεί να θεωρήθει ιστορικά σαν μια πρώιμη μορφή «ανεξαρτησιακης συνείδησης») μετά το 1947-48 τον κάνει μια νευραλγική μορφή στην ανάλυση της δημόσιας έκφρασης του υποστήριξης του Αδάμαντος μπορεί βέβαια να είναι ενδιαφέρον στα πλαίσια μιας βιογραφίας, αλλά οι ομιλίες ενός ρήτορα έχουν και μια επιπρόσθετη διάσταση: οι ομιλίες δεν είναι απλά απομικές απόψεις στο βαθμό που ο ομιλητής είναι ένας δημοφιλής ρήτορας οι ομιλίες αντιρροσωπεύουν και στιγμές συλλογικής έκφρασης. Σε αυτό το πλαίσιο η συζήτηση που ακολουθεί είναι μια προσπάθεια να ανοικοδομηθούν οι μορφές της μεταμόρφωσης της λαϊκής συνείδησης από τα κάτω. Διότι η εμφάνιση της κυπριακής συνείδησης την δεκαετία του 1960 δεν μπορεί να ήταν το αποτέλεσμα μιας μαγικής μεταμόρφωσης στο διάστημα 5 χρόνων (1959-64). Υπηρχαν τάσεις κάτω από την επιφάνεια της επίσημης ρητορικής, και την δεκαετία του 40, παρά την ηγεμονία του εθνικισμού, αυτές οι τάσεις άρχισαν να αποκτούν δημόσια φωνή. Σε αυτό το πλαίσιο οι ομιλίες του Αδάμαντος αποτελούν μια νευραλγική στιγμή στην δημόσια έκφραση αυτών των τάσεων που ωρίμασαν σε μορφές κοινωνικής συνείδησης του δεκαετία του 1960. Η δημόσια εμφάνιση του κυπροκεντρισμού όμως δεν ήταν απλά το προϊόν πολιτιστικών τάσεων. Η γεωπολιτική ήταν η κυρίαρχη μεταβλητή η οποία καθόρισε την κατεύθυνση των πολιτιστικών συγχρούσεων και των «επιλεγμένων συγγενειών (elective affinity) ιδεών». Θα μπορούσαμε να αναπαραστήσουμε με τον πιο κάτω πίνακα τις μετατοπίσεις στις ομιλίες που θα συζητήσουμε. Στον πίνακα η περίοδος που καλύπτουν οι ομιλίες (1942-1952) χωρίζεται σε 3 φάσεις οι οποίες αντιστοιχούν με τις παγκόσμιες τάσεις τότε. Σε κάθε ομιλία θα αναζητούνται αναφορές στις 3 χώρες που εμπλέκονταν στο κυπριακό και στις μεταβλητές της «ενότητας» η της «αυτονομίας». Όπως φαίνεται από τον πιο κάτω πίνακα η αριστερή «αυτονομία» και η έμφαση στην Κύπρο (κυπροκεντρισμός) συνδέονται θετικά: και οι δύο τάσεις έγιναν κυρίαρχες στον χώρο της αριστεράς στα τέλη της δεκαετίας του 40.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ...

Βρετανία Κύπρος Ελλάδα Ενότητα Αυτονομία

Αντιφασιστική ενότητα/Β παγκόσμιος (1942-45)	+	Σε μεγάλο βαθμό απόν	+		
Αντιαποικιακή ενότητα/Μεταπολεμικά (1946-47)	-	Αυξανόμενες αναφορές	+/-	+	+
Αντιπαράθεση Ψυχρός πόλεμος (1948-52)	-	Κύρια εμφαση/αν αλυτικό πλαίσιο	-	-	+

Η Περίοδος της Αντιφασιστικής Ενότητας

Το εργατικό κίνημα της δεκαετίας του 40 αντιλαμβανόταν ουσιαστικά τον εαυτό του στα πλαίσια μιας ιστορικής αφήγησης ανάλογη με αυτήν την οποία ξεδιπλώνει εδώ ο Αδάμαντος: η ανάγκη για πρόσδοτο συνυπαγεται εκπαίδευση και διαφωτισμό

Η πρώτη ομιλία χρονολογείται από το 1942 πριν εκλεγεί δήμαρχος ο Αδάμαντος. Είναι μια ομιλία για την επέτειο της ελληνικής επανάστασης του 1821. Η ομιλία περιέχει τα εθνικιστικά, και συνηθισμένα για τέτοιες περιπτώσεις, κλισέ για την ελληνική «ψυχή και πνεύμα» αλλά η ομιλία είναι βασικά μια ιστορική αφήγηση η οποία προσπαθεί να εξηγήσει το οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό πλαίσιο της επανάστασης. Σε αρκετά σημεία μοιάζει περισσότερο με εκπαιδευτική διάλεξη με στόχο την πληροφόρηση παρά με την εορταστική λιτανεία που θα ανέμενε κάποιος σε τέτοιες περιπτώσεις. Υπάρχει μια ξεκάθαρη μορφή ταξικής ανάλυσης στην ομιλία του Αδάμαντος: τόσο στην αναφορά του στην Γαλλική επανάσταση και στην άνοδο της αστικής τάξης στην εξουσία όσο και στην ανάλυση του για το οθωμανικό καθεστώς κατά την οποία υποδεικνύει ότι η εκκλησία και οι κοτζαμπάσηδες ήταν τα ελληνικά φεουδαρχικά στοιχεία. Σε αυτήν την ομιλία όμως αποφεύγει οποιοδήποτε κριτικό σχόλιο για αυτά τα «φεουδαρχικά στοιχεία», επιλέγοντας να τονισει την ενότητα του ελληνικού έθνους ενάντια στην ξένη κατοχή. Αυτό φαίνεται να ήταν

μια ρητορική τακτική που ταίριαζε με την στρατηγική του ΑΚΕΛ τότε (αρχές της δεκαετίας του 40) όταν το κόμμα έκαμνε τα πρώτα του βήματα στην πολιτική ζωή και προσπαθούσε να διευρύνει την επιρροή του σε ένα ευρύτερο ακροατήριο. Η ταξική ανάλυση του Αδάμαντος, λ.χ., επικεντρώνεται βασικά στην Γαλλική επανάσταση: τονίζει τους εσωτερικούς αγωνες/διαμαχες των λαϊκών τάξεων κάτω από την ηγεσία της αστικής τάξης ενάντια στην αριστοκρατία. Σε αυτό το πλαίσιο τονίζει εμφαντικά την σημασία του Διαφωτισμού μέσα από την αναφορά του στον θρυλική μορφή του Ρήγα Φεραίου. Η ομιλία ξεκινά και τελειώνει με αναφορές στην κατοχή της Ελλάδας από τους Ναζί. Οι Ναζί εμφανίζονται στην ανάλυση του Αδάμαντος σαν μια προέκταση της Ιερής Συμμαχίας του 19^ο αιώνα. Σε αυτό το πλαίσιο οι σχετικά θετικές αναφορές του στην Μ. Βρετανία έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σε μια πρώτη περίπτωση, στην αρχή της ομιλίας, τα σχόλια μπορούν να ερμηνευτούν σαν απόδοση φόρου τιμής στους σύμμαχους αφού σε εκείνο το πλαίσιο αναφέρεται επίσης στην «αμερικανική δημοκρατία» και «στον κόκκινο στρατό της σοβιετικής ένωσης».

Επανέρχεται στην Βρετανία κατά την διάρκεια της αφήγησης του για την ελληνική επανάσταση για να τονίσει, σχεδόν απολογητικά, ότι παρά την αρχική αρνητική αντίδραση, οι άγγλοι έγιναν μετά ένας από τους πιο συνεπείς υποστηριχτές της επανάστασης. Στην αναφορά του μπορεί να δει κάποιος κάτι περισσότερο από ένα ύμνο στην αντιφασιστική συμμαχία. Η παράδοση του αγγλικού φιλελευθερισμού είχε ήδη υμνηθεί από τους εθνικιστές για δεκαετίες στα πλαίσια των προσδοκιών για παράδοση της Κύπρου στην Ελλάδα. Στον χώρο της αριστεράς της δεκαετίας του 40, ο βρετανικός φιλελευθερισμός είχε υιοθετηθεί σαν νομιμοποιητική ιδεολογία/discourse για την διεκδίκηση πολιτικών δικαιωμάτων. Το εργατικό κίνημα της δεκαετίας του 40 αντιλαμβανόταν ουσιαστικά τον εαυτό του στα πλαίσια μιας ιστορικής αφήγησης ανάλογη με αυτήν την οποία ξεδιπλώνει εδώ ο Αδάμαντος: η ανάγκη για πρόδο συνυπαγεται εκπαίδευση και διαφωτισμό τα οποία θα οδηγήσουν σε αγώνες ενάντια στην ξένη κατοχή και τις τοπικές «αριστοκρατίες» για την διασφάλιση πολιτικών δικαιωμάτων και την προώθηση, ταυτόχρονα, του αγώνα για «δικαιοσύνη» - όπως ονομάζει στο τέλος της ομιλίας του τον στόχο της κοινωνικής-ταξικής αντιπαράθεσης.

Στο κείμενο υπάρχει επίσης μια αξιοσημείωτη αναφορά για τις ελληνο-τουρκικές σχέσεις. Εφόσον η ελληνική επανάσταση έγινε ενάντια στους Οθωμανούς, οι τούρκοι εμφανίζονταν αναπόφευκτα σαν οι κακοί στην ποιητική αφήγηση της ομιλίας. Ωστόσο στην εκτεταμένη αναφορά του στον Ρήγα Φεραίο ο Αδάμαντος διαλέγει ένα αρκετά ενδιαφέρον απόσπασμα για να δείξει το νόημα της πίστης του Φεραίου στην ελευθερία: στον απόσπασμα ο ποιητής κάνει έκκληση για επανάσταση όλων των βαλκανικών λαών για την εξάλειψη των καταπιεστών οι οποίοι «τυραννούν» σκληρά «χριστιανούς και τούρκους».

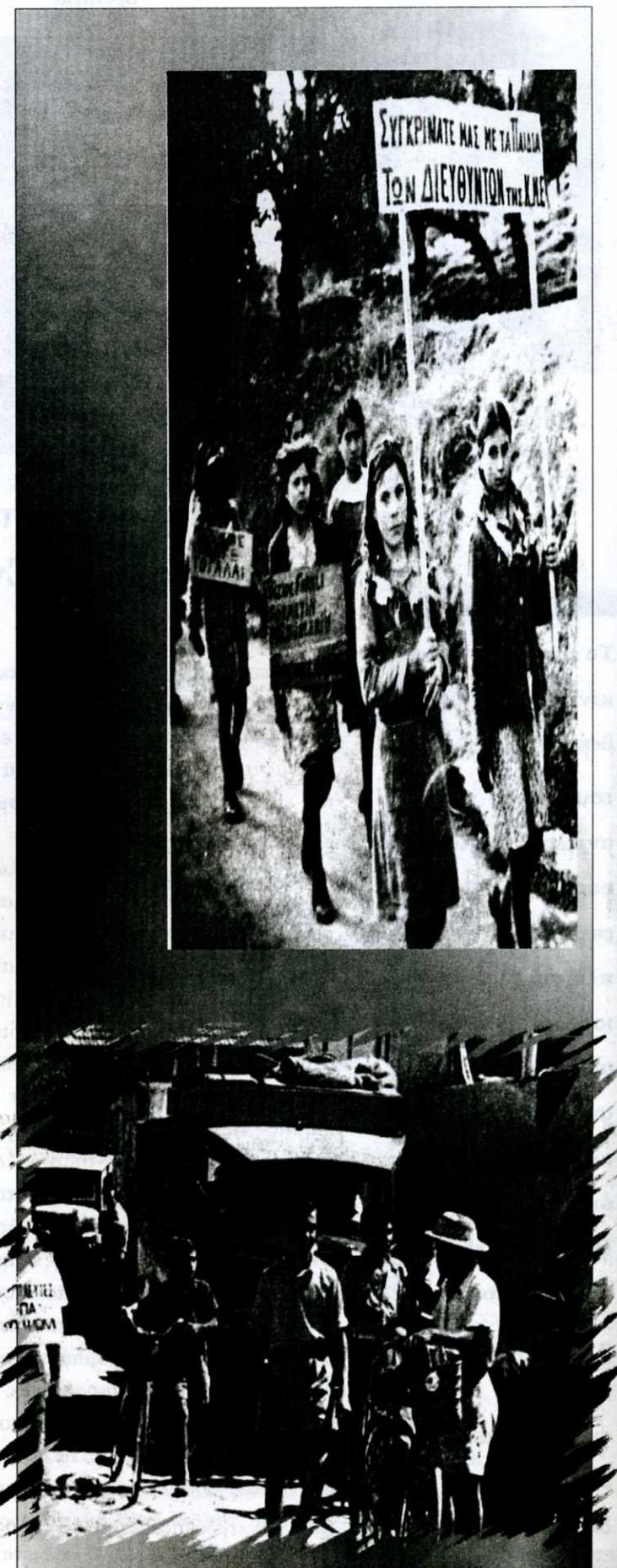
«Βούλγαροι κι' Αρβανίτες, Αρμένιοι
και Ρωμιοί,

Αράπηδες και Άσπροι με μια κοινή
ορμή

Για την Ελευθερία να ζώσουμε σπαθί.

.....
Να σφάξουμε τους λύκους, που το
ζυγον βαστούν

Και χριστιανούς και τούρκους σκληρά
τους τυραννούν.»

**Ο Αδάμαντος
εκφράζει το
μεταπολεμικό
όραμα της
αριστεράς για μια
ευρεία συμμαχία
στην οποία ο
κόσμος της
εργασίας γινόταν
αντιληπτός σαν ο
κεντρικός άξονας
των δυνάμεων που
στόχευαν στην
κοινωνική αλλαγή
προς την
κατεύθυνση της
«λαϊκής
κυριαρχίας».**

Hεπιλογή του συγκεκριμένου αποσπάσματος από ένα μεγάλο ποίημα δεν μπορεί να ήταν τυχαία. Μέσα στα πλαίσια της απότισης φόρου τιμής στα κλισέ του ελληνικού εθνικισμού (έστω και αν μεταφράζονται σε ένα πιο κριτικό πλαίσιο) αυτή η αναφορά μπορεί να θεωρηθεί σαν μια έμμεση παραπομπή στο κάλεσμα τα αριστεράς για ενότητα πέρα από εθνικές ηθροσκευτικές διάφορες.

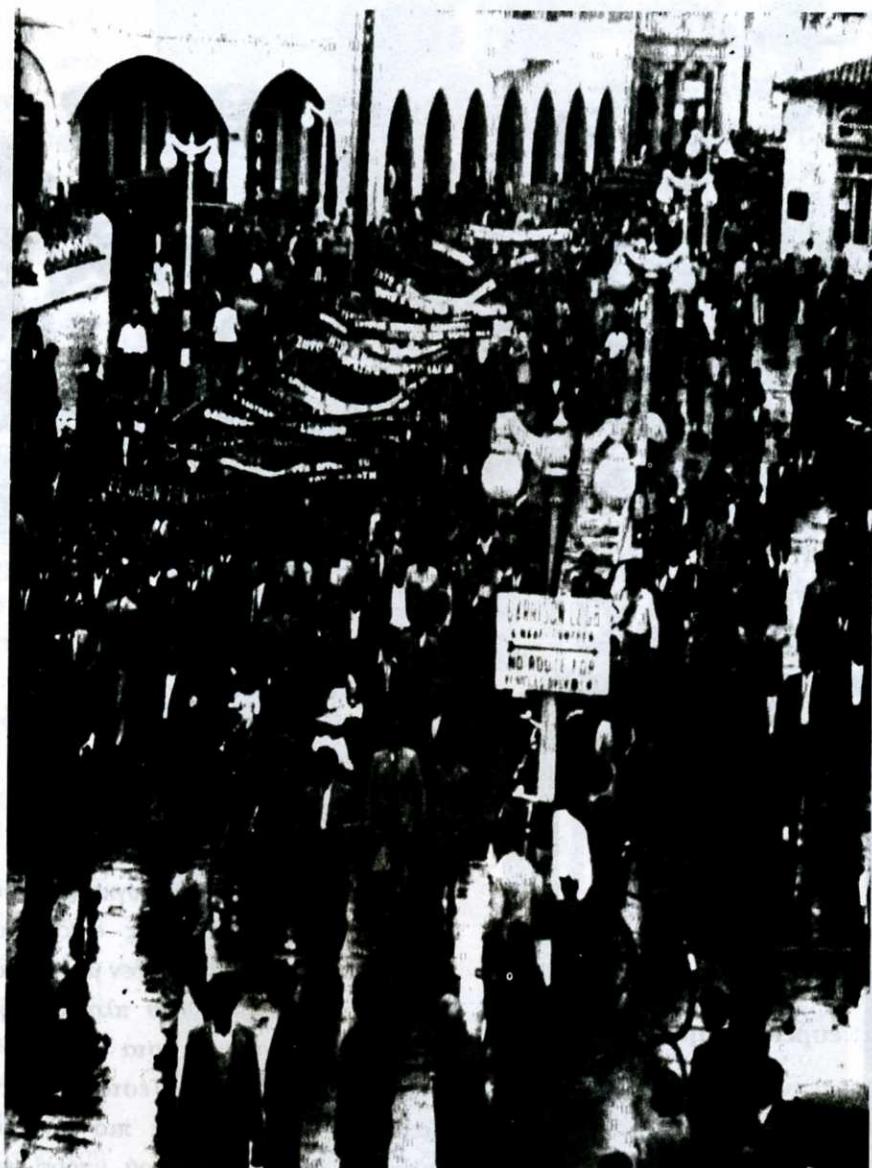
Η δεύτερη ομολία είναι από το 1945. Ετοιμάστηκε για την ίδια επέτειο (25 Μαρτίου) αλλά υπάρχουν σημαντικές μετατοπίσεις τόσο στην ορολογία όσο και στην έμφαση. Λόγω του γεγονότος ότι η βασική αφηγηματική δομή είναι η ίδια η διαφοροποίηση είναι πιο ευδιάκριτη. Η πιο σημαντική διάφορα πηγάζει σαφώς από το αλλαγμένο πολιτικό σκηνικό. Η ομιλία αναγνώστηκε μόλις μερικές εβδομάδες πριν το τέλος του δεύτερου

παγκόσμιοι πόλεμου υπάρχει με αυτή την έννοια ένα αίσθημα αισιοδοξίας που διαπνέει την ομιλία. Όμως οι αναφορές στην σύγχρονη Ελλάδα δεν ειναι εορταστικές παρά το γεγονός ότι οι Ναζί είχαν ήδη αποχωρήσει. Τον Δεκέμβρη του 44 οι Βρετανοί είχαν καταφέρει να σπρώξουν το ελληνικό αριστερό κίνημα σε μια ένοπλη αντιπαράθεση με συνειδητό στόχο την στρατιωτική του ήττα. Η αντιπαράθεση έληξε, για εκείνο το στάδιο τουλάχιστον, τον Φεβρουάριο με μια συμφωνία για την παράδοση των όπλων των κομμουνιστών ανταρτών κάτι το οποίο ήταν μια ήττα για την αριστερά. Για να εμπεδώσουν την εξουσία και την επιρροή τους οι βρετανοί υιοθέτησαν τους συνεργάτες των Ναζί σαν τους υποστηριχτές και τις δυνάμεις καταστολής του νέου καθεστώτος. Έτοι ο Αδάμαντος ξεκινά την ομιλία του με ένα ύμνο για την αντίσταση ενάντια στην ναζιστική κατοχή για να την αντιπαραβάλει με τους «δοσίλογους». Η αντιπαράθεση (ανάμεσα στην αντίσταση και τους δοσίλογους) είναι μια πρώιμη μορφή διαφοροποιησης ανάμεσα στον «ελληνικό λαό» και την ελληνική κυβέρνηση μια διαφοροποίηση η οποία θα γίνει χαρακτηριστική του λόγου της αριστεράς από τα τέλη της δεκαετίας του 40 και μετά. Ο Αδάμαντος καταδικάζει τις επιθέσεις ενάντια στην ελληνική αριστερά (την οποία συνδέει/ταυτίζει με τον ελληνικό λαό) αλλά είναι αισιόδοξος για την τελική νίκη της «λαϊκής κυριαρχίας» - ενός όρου ο οποίος έρχεται να αντακαταστήσει, σαν τελικός στόχος, την έννοια της «δικαιοσύνης» η οποία χαρακτήριζε την ομιλία του πριν 3 χρόνια. Αυτή η αλλαγή στην ορολογία για τον στόχο της απελευθέρωσης συγδεύεται και από μια πιο ξεκάθαρη αναφορά στον ρόλο

του «εργαζόμενου λαού» ο οποίος γίνεται ο κύριος πρωταγωνιστής στην αφήγηση τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος της ομιλίας. Αυτή η μετατόπιση πηγάζει και εκφράζει το κλίμα στο τέλος του πόλεμου. Ο Αδάμαντος εκφράζει το μεταπολεμικό όραμα της αριστεράς για μια ευρεία συμμαχία στην οποία ο κόσμος της εργασίας γινόταν αντιληπτός σαν ο κεντρικός άξονας των δυνάμεων που στόχευαν στην κοινωνική αλλαγή προς την κατεύθυνση της «λαϊκής κυριαρχίας».

Η επίδραση του ελληνικού εμφύλιου φαίνεται στην ομιλία από τις μετατοπίσεις στις αναφορές για την Δύση και στην εμφάνιση της πρώτης αναφοράς για την Κύπρο.

Έτσι ο κόκκινος στρατός παρουσιάζεται με θριαμβευτικό τρόπο στην αρχή της ομιλίας αλλά οι αναφορές στους δυτικούς σύμμαχους λείπουν αυτή τη φορά. Ακόμα πιο σημαντικά υπάρχουν αλλαγές στον τόνο των αναφορών για τις αντιδράσεις της Δύσης στην ελληνική επανάσταση τον 19^ο αιώνα. Έτσι ενώ στην ομιλία του 1942, όπως είδαμε, ο Αδάμαντος προσπαθεί να εξηγήσει απολογητικά τις αρνητικές αντιδράσεις στην αρχή της επανάστασης, στην εκδοχή του 1945 αντιπαραθέτει την ελληνική εξέγερση στην αρνητική στάση της «αντιδραστικής Δύσης» και μόνο παροδικά παρατηρεί ότι η Βρετανία και η Γαλλία άλλαξαν την πολιτική τους μετά την έκρηξη της επανάστασης. Αναφέρεται 2 φορές στις αρνητικές επιδράσεις της «ξένης επέμβασης» σαν ένα από τα προβλήματα των Ελλήνων κατά την διάρκεια της επανάστασης και μετά. Είναι καθαρό ότι η αγγλική επέμβαση στην Ελλάδα και η απροθυμία/αρνηση των βρετανών να αποχωρήσουν από την Κύπρο είχε αφήσει να διαλύει το κλίμα της αντιφασιστικής ενότητας του 1942.

Η αναφορά στην Κύπρο γίνεται μέσα από ένα απόσπασμα από το ποίημα του Β.Μιχαηλίδη για τα γεγονότα του 1821 στο νησί ένα απόσπασμα που δείχνει το αδύνατο της εξάλειψης της αντίστασης στην καταπίεση: „..μα γύρω του πετασσούνται τραχοσια παραπούλια.“

Αξίζει να σημειωθεί ότι την ίδια ημέρα που διαβαζόταν αυτή η ομιλία οι βρετανοί άρχιζαν μια εκστρατεία ενάντια στην κυπριακή αριστερά η οποία είχε ομοιότητες με την ελληνική περίπτωση.

Η Μεταβατική Περίοδος:

Η Στρατηγική της

Αντιαποικιακής Εθνικής

Ενότητας

Και σίγουρα η πόλωση που δημιούργησε ο εμφύλιος πήγαινε ενάντια στην προσπάθεια του ΑΚΕΛ για ενότητα και έκανε την επίσημη Ελλάδα ακόμα πιο απόμακρη για τους Κύπριους αριστερούς. Έτοι και αλλιώς ήταν η κυβέρνηση η οποία έστελνε τους συντρόφους τους σε στρατόπεδα συγκέντρωσης ή την εκτέλεση

Oι επόμενες δυο ομιλίες καλύπτουν την διετία 1946-47 και είναι χαρακτηριστικές μιας μεταβατικής φάσης. Υπάρχει ακόμα έμφαση στην «εθνική ενότητα» αλλά αυτή τη φορά είναι προς την κατεύθυνση της αντιαποικιακής ενότητα.

Γενικότερα, αυτή την μεταβατική περίοδο στις ομιλίες φαίνεται να υπάρχει μια αιξανόμενα συγχρονισμένη στάση απέναντι στην Δύση, μια παθιασμένη αλληλεγγύη προς την ελληνική αριστερά (και συνακόλουθα μια ανταγωνιστική στάση προς την ελληνική κυβέρνηση) και αιξανόμενες αναφορές στην Κύπρο. Η πρώτη ομιλία αυτής της ομάδας ομιλιών είναι από τον Οκτώβρη του 1946, στην επέτειο της εισόδου της Ελλάδας στον πόλεμο εναντίον της Ιταλίας το 1940. Το κείμενο διορθώθηκε και υπάρχουν αρκετές χειρόγραφες σελίδες - ιδιαίτερα όσον αφορά τις αναφορές στα πρόσφατα γεγονότα. Αυτή η ομιλία είναι λιγότερο ιστορική και αναλυτική σε σχέση με τις ομιλίες για την επέτειο της ελληνικής επανάστασης. Είναι ένα κείμενο που χαρακτηρίζεται περισσότερο από συναίσθημα και από πολλά εθνικιστικά κλισέ σίγουρα πολύ περισσότερο από τις προηγούμενες ομιλίες. Τα δυο κυρίαρχα πολιτικά θέματα είναι η προδοσία του ελληνικού λαού από τους βρετανούς οι οποίοι έφεραν στην εξουσία τους συνεργάτες των Ναζί (μια ανάλυση που συνοδεύεται από προειδοποιήσεις για την αγγλική πολιτική στην Κύπρο), και μια έκκληση για ενότητα μπροστά στα προβλήματα που αντιμετώπισε το ελληνικό έθνος ή ο κυπριακός λαός. Αυτή είναι η πιο εθνικιστική ομιλία στο αρχείο του Αδάμαντος. Ξεκινά με μια δήλωση για την Ελλάδα η οποία σύμφωνα με τον ομιλητή, είναι

στις σκέψεις των κυπρίων «κάθε μέρα και κάθε νύχτα της ζωής μας» και τελειώνει με μια έκκληση για ένωση με την Ελλάδα. Η επέτειος, η οποία μνημονεύει την ελληνική αντιφασιστική μέρα, μπορεί να είναι εν μερει επεξηγηματική για την ένταση της εθνικής και ενωτικής ορτορικής. Άλλα κάποιος θα πρέπει επίσης να λάβει υπό δόψιν τα έντονα αισθήματα που δημουρούσαν στους κύπριους αριστερούς οι περιπτειες των ελλήνων συντρόφων τους - οι οποίοι εκείνο το χρόνο ξεκινούσαν ένα δεύτερο αντάρτικο κίνημα ενάντια στους «μοναρχοφασίστες», όπως αποκαλούσαν την δεξιά κυβέρνηση. Αυτή η έκρηκη εθνικού πάθους ταίριαζε και με τη πολιτική του ΑΚΕΛ εκείνη την περίοδο το οποίο στόχευε σε μια πλατειά συμμαχία με τους κεντρώους φιλελευθέρους στις δημοτικές εκλογές και προετοιμαζόταν για τις εκκλησιαστικές εκλογές. Έτσι οι εκκλήσεις για ενότητα αντικατόπτριζαν εν μέρει την θέση της ελληνικής αριστεράς για «συμφιλίωση» αλλά ήταν ακόμα πιο λειτουργικές στο κυπριακό πολιτικό πλαίσιο.

Η επόμενη ομιλία εκφωνήθηκε 5 μήνες αργότερα, το 1947, στην επέτειο, και πάλι της ελληνικής επανάστασης. Το κείμενο περιλαμβανει τα σημεία των ομιλών του 1942 και 1945 αλλά είναι οι οικιακές διαφορετική τόσο στην δομή όσο και στην έμφαση. Η πιο αξιοσημείωτη αλλαγή είναι οι εκτεταμένες αναφορές στην Κύπρο και τα εκτεταμένα αποσπάσματα από το ποίημα του Β. Μιχαηλίδη στο οποίο ο Αδάμαντος είχε αναφερθεί παροδικά το 1945. Εδώ υπάρχει μια εκτενής αναφορά στην Κύπρο σε σχέση με το 1821 και αποσπάσματα από το έργο του Μιχαηλίδη αναφέρονται 3 φορές τελειώνει μάλιστα την ομιλία με ένα τέτοιο απόσπασμα. Αυτή η μετατόπιση σε κυπριακές αναφορές είναι εκφραστική της αιξανομενής

απόστασης από τα γεγονότα που διαδραματίζονται στην Ελλάδα. Στην Κύπρο υπήρχε ένας ιδεολογικο-πολιτικός διχασμός σε σχέση με τον ελληνικό εμφύλιο καθώς κάθε παράταξη έβλεπε στους ιδεολογικούς της σύμμαχους την «πραγματική Ελλάδα». Κατ σίγουρα η πόλωση που δημούργησε ο εμφύλιος πήγαινε ενάντια στην προσπάθεια του ΑΚΕΛ για ενότητα και έκανε την επίσημη Ελλάδα ακόμα πιο απόμακρη για τους κύπριους αριστερούς. Έτοι και αλλιώς ήταν η κυβέρνηση η οποία έστελνε τους συντρόφους τους σε στρατόπεδα συγκέντρωσης η την εκτέλεση. Η κυπροκεντρική στροφή που διαφαίνεται στις ομιλίες του Αδάμαντος, κατά συνέπεια, θα πρέπει να ειδωθεί σαν μα αλλαγή έμφασης η οποία δεν ήταν ακόμα πολύ συνειδητή. Και όντως η ομιλία αναπαράγει εθνικιστικά κλισέ. Είναι εκπληρητικό λ.χ. ότι ο ομιλητής αναφέρεται σε ελληνικά εδάφη τα οποία δεν έχουν ακόμα απελευθερωθεί και ανάμεσα τους συμπεριλαμβάνει και την Ήπειρο. Η παραπομπή είναι καθαρή αλλά και αντιφατική. Η «Βόρεια Ήπειρος» αναφερόταν στην νότια Αλβανία και η Αλβανία ήταν τότε μια σοσιαλιστική χώρα ουσιαστικά ούτε καν οι έλληνες κομμουνιστές δεν αναφέρονταν στο ζήτημα της ελληνόφωνης μειοψηφίας στην Αλβανία. Με δεδομένο το ότι ο Αδάμαντος διόρθωσε το δακτυλογραφημένο κείμενο, είναι απίθανο να αναφερόταν απλά στην Ήπειρο αναπαράγοντας ένα κλισέ. Είναι πιο πιθανό, και πιο ευθυγραμμισμένο με την πολιτική της αριστεράς για ενότητα, ότι η αναφορά του πήγαζε από μια προσπάθεια να αποφυγεί την κατηγορία ότι διάλεγε μερικά φύλο-αριστερά εθνικά θέματα για να τονίσει. Η αριστερά έμπαινε σε μια περίοδο κατά την οποία έπρεπε να αποδεικνύει τον «ελληνισμό» της αφού αποφάσισε να ενταχθεί πολιτιστικά και θεσμικά στην ε/κ κοινότητα και ο

ελληνικός εθνικισμός ήταν και πάλι το ιδεολογικό όπλο των ανώτερων τάξεων και της δεξιάς. Είναι ενδιαφέρον σε αυτό το πλαίσιο ότι δεν υπάρχουν αναφορές στην τότε ελληνική επικαρότητα, εκτός από έμμεσες αναλογίες όταν αναφέρεται στον διχασμό των επαναστατών το 1825. Σε εκείνο το πλαίσιο τονίζει ότι ένα μέρος της συγκρουσης πηγαίζε από ένα δάνειο από την Βρετανία και στην ανάλυση της διαμάχης κάνει μια αντιπαράθεση ανάμεσα στους «προύχοντες» και τον λαό. Το πολιτικό μήνυμα είναι το ίδιο όπως και στην προηγούμενη ομιλία: η ανάγκη ενότητας και συμφιλίωσης ενάντια στα «βρετανικά δώρα». Η εναντίωση σε αυτά τα «δώρα» μπορεί να θεωρηθεί σαν μια προειδοποίηση ενάντια στις προτάσεις των βρετανών για αυτοκυβέρνηση. Συγκριτικά πάντως η συναισθηματική έκρηξη είναι πιο περιορισμένη εδώ και είναι αξιοσημείωτο ότι δεν υπάρχει καμία άμεση αναφορά στην ένωση.

Το β' θα δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΟΚΕΝΤΡΙΣΜΟΥ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ

Μια ανάλυση των δημόσιου λόγου του Αδάμ Αδάμαντος

Η Κοινωνική Σύγκρουση του 1948 και η Οικοδόμηση της Αυτονομίας της Αριστεράς

β' μέρος (συνέχεια από το προηγούμενο)

**Ακόμα πο
εκπληκτικά
κατονομάζει
αυτόν τον
στρατό σαν τον
απελευθερωτή
όχι μόνο της
Ελλάδας αλλά
και της Κύπρου.
Η μετατόπιση¹
είναι σημαντική:
η γλώσσα της
ενότητας και
της
συμφιλίωσης
λείπουν και
αντικαθίστανται
από μια
ξεκάθαρη
τοποθέτηση
στην ιδεολογική
(και πολεμική)
αντιπαράθεση**

τρίτη φάση ξεκινά στο τέλος του 1947 και χαρακτηρίζεται από ένα ξεκάθαρα συγκρουσιακό πνεύμα σε σχέση τόσο με τις τοπικές όσο και τις διεθνείς αντιπαραθέσεις της τότε εποχής (21)- και ειδικά σε σχέση με την ανάπτυξη του εμφύλιου στην Ελλάδα. Έτσι στην ομιλία του Οκτώβρη του 1947 ο Αδάμαντος παίρνει ξεκάθαρα θέση. Η ομιλία είναι δακτυλογραφημένη με λίγες αλλαγές και συμπεριλαμβάνει τις περισσότερες από τις χειρόγραφες σημειώσεις του προηγούμενου χρόνου μαζί με μια νέα κατάληξη. Μέχρι τη μέση η ομιλία είναι επί λέξη η ίδια όπως τον προηγούμενο χρόνο. Αφού όμως αποδίδει φόρο τιμής στο «ελληνικό πνεύμα» κλπ, έρχεται «στην προδοσία» του ελληνικού λαού από την Μ. Βρετανία και με μια σχετικά εκπληκτικά (22) ξεκάθαρη γλώσσα ταυτίζεται με τον νέο επαναστατικό στρατό του κομμουνιστικού κόμματος της Ελλάδας (τον ΔΣΕ, «Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας») τον οποίο παραληγίζει με την αντίσταση ενάντια στους Ναζί. Ακόμα πιο εκπληκτικά κατονομάζει αυτόν τον στρατό σαν τον απελευθερωτή όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και της Κύπρου. Η μετατόπιση είναι σημαντική: η γλώσσα της ενότητας και της συμφιλίωσης λείπουν και αντικαθίστανται από μια ξεκάθαρη τοποθέτηση στην ιδεολογική (και πολεμική) αντιπαράθεση. Αυτό δεν

Γράφει ο Αντρέας Παναγιώτου

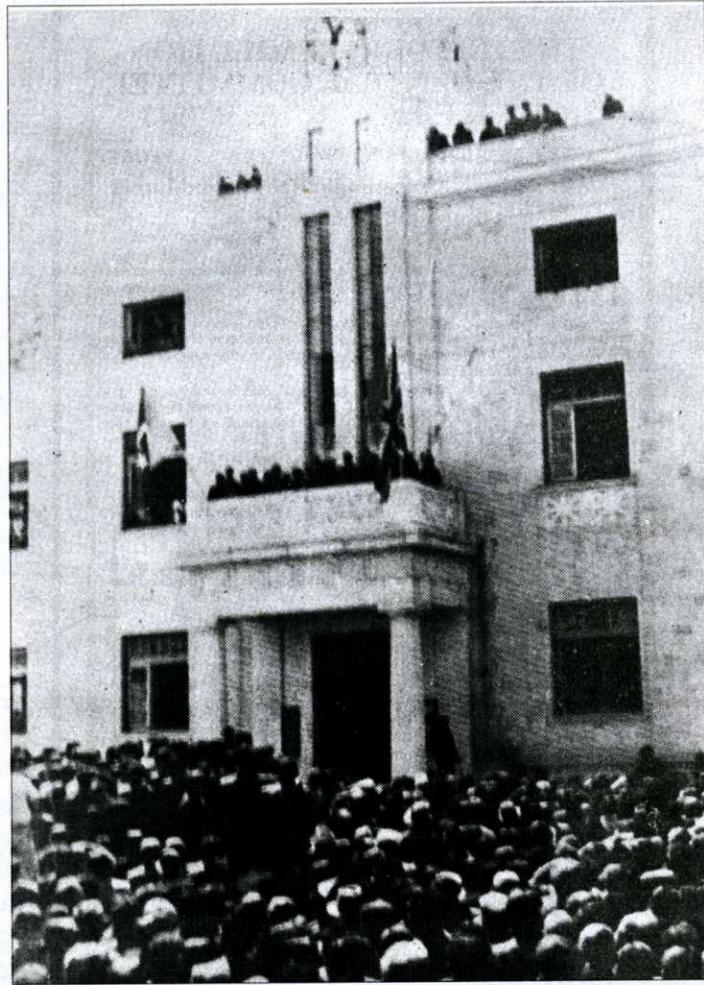
ήταν μια απλή μετάφραση της ελληνικής σύγκρουσης σε κυπριακούς όρους. Στην ίδια την Κύπρο υπήρχε μια έντονη πολιτική (για την αυτοκυβέρνηση) και ταξική (με την μορφή απεργιών τις οποίες συντόνιζαν οι αριστερές συντεχνίες) αντιπαράθεση. Σε αυτό το πλαίσιο ο Αδάμαντος αναφέρεται στο τέλος της ομιλίας του σε μη απελευθερωμένες πατρίδες του ελληνισμού» (συμπεριλαμβανομένης και της Βορείου Ήπειρου) αλλά η λύση για αυτά τα εκκρεμή θέματα αναβάλλεται τώρα για το μέλλον, μετά τη νίκη του Δημοκρατικού Στρατού. Αυτή η χρονική περίοδος (1947- 48) κατά την οποία η αριστερά βρισκόταν σε διπλή αντιπαράθεση με την αποικιοκρατία και την τοπική (πολιτική και οικονομική) εξουσία είναι ένα σημείο καμπής για τον Αδάμαντος (23) αλλά και για την αριστερά ευρύτερα. Εδώ, ουσιαστικά μπορεί να τοποθετηθεί κάποιος τη γέννηση της αυτόνομης μαζικής υποκουλτούρας/subculture της αριστεράς ενός πολιτικο-πολιτιστικού χώρου ο οποίος έχει επιδείξει μια σταθερότητα τόσο στην οργάνωση του από το τοπικό μέχρι το παγκύπριο επίπεδο, όσο και στα εκλογικά του ποσοστά από το 1960 μέχρι και την δεκαετία του 1990. Η επόμενη ομιλία είναι από το 1949 για την επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου. Εδώ ο Αδάμαντος μετατοπίζει ακόμα περισσότερο την έμφαση του. Τα πρώτα σημεία (24) ακολουθούν τις πολιές ομιλίες (για το ιστορικό πλαίσιο της επανάστασης) αλλά όταν περιγράφει την ίδια την επανάσταση

αποστασιοποιείται αποφασιστικά από τις προηγούμενες αναφορές του. Η έμφαση του είναι ξεκάθαρα πάνω στον ταξικό πόλεμο κατά τη διάρκεια της επανάστασης⁽²⁵⁾. Δίνει έμφαση στους ηγέτες που εκφράζουν τις λαϊκές τάξεις και αναφέρεται σε λιγότερο γνωστά επεισόδια της επανάστασης και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου οι ανώτερες τάξεις πρόδωσαν την επανάσταση ενώ οι λαϊκοί ηγέτες έστρεφαν τα όπλα ή το θυμό τους εναντίον τους - εκτός από το να πολεμούν τους Οθωμανούς. Στις αναφορές του στην επικαιρότητα κάνει κριτική στην ελληνική κυβέρνηση για τη δουλοπρέπεια της απέναντι στους Βρετανούς που δεν της επέτρεψε να εγείρει καν «το ζήτημα της Κύπρου». Αυτή η κριτική αναφορά είναι η μόνη παραπομπή στο ζήτημα της ένωσης. Η συγκρουσιακή στάση την οποία νιοθετεί μετά το 1947 είναι ακόμα πιο έντονη σε αυτό το κείμενο. Σε σχέση με την ρήξη στην ε/κ κοινότητα ανάμεσα στην αριστερά και τη δεξιά, εκφράζει μια, χωρίς απολογίες και υπεκφυγές, αριστερή θέση για αυτονομία. Εκείνη την εποχή, τέλη της δεκαετίας του 40, η δεξιά κατηγορούσε την αριστερά ότι δεν ήθελε την ένωση εκτός με την «κυβέρνηση των βουνών» (την κυβέρνηση δηλαδή που είχαν δημιουργήσει οι αντάρτες στις περιοχές που έλεγχαν). Η νέα ηγεσία⁽²⁶⁾ του ΑΚΕΛ εκινείτο προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης αυτής της κατηγορίας (αποδεικνύοντας έτσι τα εθνικά/εθνικιστικά της πιστοποιητικά) με αλλαγή της θέσης του κόμματος από αυτοκυβέρνηση-ένωση σε «ένωση και μόνο ένωση». Ο Αδάμαντος κινείται προς την αντίθετη κατεύθυνση νιοθετεί μια εξίσου απόλυτη θέση όπως η δεξιά:

«Με την ηθική και πολιτική χρεοκοπία της Αμερικανόδουλης Κυβέρνησης των Αθηνών για μας μια είναι η Ελλάδα: Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ. Η Ελλάδα των ίδιων βουνών, από τα οποία οι Κλέφτες του 21 ξεκίνησαν τον αγώνα της λευτεριάς και από τις κορυφές των οπίων κατεβαίνουν τιμωροί και έλευθερωτές του Δημοκρατικού Στρατού οι Αντάρτες.»

Έστω και αν δεν ευθυγραμμιζόταν με το πνεύμα της νέας γραμμής της κομματικής ηγεσίας, αυτή η γλώσσα ήταν συνηθισμένη στην υποκουλτούρα/subculture της αριστεράς . - στο τύπο της και στις δημόσιες ομιλίες στους συλλόγους και στις συγκεντρώσεις της εκείνη την εποχή.

Εξέφραζε μια άλλη πιθανότητα, μια «εναλλακτική πιθανότητα» που υπήρχε μεν στην υποκουλτούρα/subculture της αριστεράς, αλλά η οποία ήταν αυξανόμενα από όσα από τις θέσεις της ηγεσίας η οποία επέστρεψε στη στρατηγική της εθνικής ενότητας στις σχέσεις της με την υπόλοιπη κοινωνία. Πέρα από την εναπόθεση των ελπίδων για απελευθέρωση στους έλληνες αντάρτες (μια έτσι και αλλιώς απομακρυσμένη γεωπολιτική πιθανότητα) σε τοπικό επίπεδο αυτή η «εναλλακτική ιστορική πιθανότητα» έτεινε προς την κατεύθυνση της σύγκρουσης και του ριζικού διαχωρισμού από τη δεξιά (από την «εθναρχοκεκκοφροσυνή» όπως την αποκαλούσε σαρκαστικά ο Αδάμαντος). Σε αυτό το πλαίσιο η αριστερά εμφανιζόταν σαν η πολιτικο-κοινωνική δύναμη που εκπροσωπούσε όχι μόνο την ταξική πάλη, αλλά και τον εκμοντερνισμό και τη διεκδίκηση πολιτικών δικαιωμάτων⁽²⁷⁾. Αυτή ήταν ουσιαστικά η μορφή της κυπροκεντρικής οπτικής η οποία ωρίμαζε στο χώρο της αριστεράς. Και ο Αδάμαντος, σαν ο ρήτορας του

**Το 1952 ο
Αδάμαντος
εγκαταλείπει
αυτές τις
ιδεαλιστικές, θα
μπορούσαμε να
πούμε, αναφορές
προτιμώντας
αντίθετα μια
ταξικά συνειδητή
ανάλυση στην
οποία ο λαός
συγκρούεται με
τις άρχουσες
τάξεις, την
εκκλησία («τον
ανώτερο κλήρο»),
και τους
κοτζαμπάσηδες.
Οι κεντρικοί
ήρωες
της επανάστασης
γίνονται οι
«λαϊκοί
αγωνιστές» - ένας
όρος τον οποίο
χρησιμοποιούσε η
αριστερά για τους
ακτιβιστές της.**

κινήματος, εξέφραζε αυτήν την ωρίμανση ξεκάθαρα και δημόσια. Η τελευταία ομιλία⁽²⁸⁾ είναι από το 1952. Το κλίμα ήταν διαφορετικό. Στην Ελλάδα το αριστερό αντάρτικο κίνημα είχε ήττηθεί οριστικά, και στην Κύπρο το ΑΚΕΛ είχε εγκαταλείψει τη γραμμή της αυτοκυβέρνησης. Όμως στην ομιλία του ο Αδάμαντος δεν φαίνεται να επηρεάζεται ιδιαίτερα από την αλλαγή στην κομματική πολιτική. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ομιλία εξέφραζε ένα μεγάλο βαθμό την εσωτερική κουλτούρα της αριστεράς εκείνη την περίοδο και η απόκλιση της από την επίσημη κομματική γραμμή μπορεί να ερμηνευτεί στο πλαίσιο ενός κινήματος του οποίου οι εσωτερικές γραφειοκρατικές δομές δεν είχαν ακόμη αποκτήσει απόλυτο έλεγχο πάνω σε τοπικές ομάδες και ηγέτες. Η ομιλία αναφέρεται και πάλι στον εορτασμό για το 1821. Συνεχίζει την μετατόπιση του 1949 προς τον τονισμό της ταξικής πάλης μέσα στην επανάσταση, αλλά εδώ πάλι ένα βήμα πιο πέρα. Μέχρι το 1949 οι παπάδες και οι τοπικές άρχουσες τάξεις αναφέρονταν σαν δυνάμεις οι οποίες, παρά τα οικονομικά τους συμφέροντα, βοήθησαν τελικά να διατηρηθεί «το πνεύμα του έθνους ζωντανό». Αυτή η αναφορά άφηνε ανοιχτή την πόρτα για εθνικιστικές ερμηνείες της επανάστασης του 1821 οι οποίες τόνιζαν την «αναγέννηση του έθνους», το «πνεύμα του» κλπ. Το 1952 ο Αδάμαντος εγκαταλείπει αυτές τις ιδεαλιστικές, θα μπορούσαμε να πούμε, αναφορές προτιμώντας αντίθετα μια ταξικά συνειδητή ανάλυση στην οποία ο λαός συγκρούεται με τις άρχουσες τάξεις, την εκκλησία («τον ανώτερο κλήρο»), και τους κοτζαμπάσηδες. Οι κεντρικοί ήρωες τις επανάστασης γίνονται οι «λαϊκοί αγωνιστές» - ένας όρος τον οποίο χρησιμοποιούσε η αριστερά για τους ακτιβιστές της. Με ευρύτερους δρόμους θα μπορούσαμε να δούμε σε

αυτή την γλώσσα την ανάπτυξη ενός αυτόνομου αριστερού λόγου επηρεασμένου από τη μαρξιστική ανάλυση⁽²⁹⁾. Αυτός ο λόγος όμως αν και κυρίαρχος στην υποκουλτούρα/subculture της αριστεράς, ήταν ταυτόχρονα αποκλεισμένος από τον ηγεμονικό δημόσιο λόγο ο οποίος εκφραζόταν σε σχολεία, εκκλησίες και άλλους ηγεμονικούς θεσμούς της ε/κ κοινότητας⁽³⁰⁾. Ήταν ένα σημάδι της αυξανόμενης αυτονομίας αλλά και της απομόνωσης της αριστεράς. Και σε αυτήν την αυτόνομη υποκουλτούρα/subculture, η κυπροκεντρική οπτική (σαν έμφαση στην Κύπρο αλλά και στην πολιτική παρά εθνική ταυτότητα) γινόταν αυξανόμενα πιο σημαντική παρά την επίσημη και ρητορική θέση της ηγεσίας⁽³¹⁾. Προς το τέλος της ομιλίας του ο Αδάμαντος εγείρει και πάλι το θέμα της απελευθέρωσης και επαναλαμβάνει ότι η έλευθερία στην Κύπρο μπορεί να έρθει μόνο από μια απελευθερωμένη Ελλάδα.. Και σε αυτό το πλαίσιο κάνει ένα έμμεσο, αλλά σαφή, υπαινιγμό ότι μέχρι να συμβεί αυτό οι Κύπριοι πρέπει να προσανατολιστούν προς την ανεξαρτησία. Κάνει μια διαφοροποίηση ανάμεσα στον ελληνικό και τον κυπριακό λαό (αντί να τους ταυτίζει στα πλαίσια του «ελληνικού έθνους», όπως έκανε σε προηγούμενες ομιλίες) και παρατηρεί:

**«Ο Ελληνικός όμως
λαός, όπως και ο
Κυπριακός, θ'
αγωνιστεί και
σήμερα όπως πάντοτε
αγωνίστηκε γύρω από
τους πραγματικούς
λαϊκούς του ηγέτες
για την ενότητα του,
για την επιβίωση του,
για την απαλλαγή του
από τους ξένους για
την ανεξαρτησία του.»**

Η έμμεση αναφορά/υπαινιγμός έγινε σύντομα ξεκάθαρη όταν παραιτήθηκε από το κόμμα κάνοντας κριτική στην ενωτική πολιτική⁽³²⁾. Όμως παρά την επίσημη κομματική γραμμή φαίνεται ότι το ζήτημα της αυτοκυβέρνησης ποτέ δεν πέθανε στην υποκουλτούρα/subculture όπως δείχνει και η ομιλία του Αδάμαντος. Βασιζόταν όχι στο θέμα της αυτοκυβέρνησης αυτής καθ'αυτής όσο στη λογική αντίφαση να θέλει η αριστερά να ενωθεί/προσαρτηθεί σε ένα καθεστώς το οποίο κατά τα άλλα η αριστερά αποκήρυξε σαν "μοναρχοφασιστικό". Στην ουσία η ήττα της ελληνικής αριστεράς σηματοδότησε το «θάνατο» της Ελλάδας με την οποία ταυτίστηκε η αριστερά των πρώτων χρόνων της δεκαετίας του 40, και την οριστική στροφή (έστω και με αργό ρυθμό) της αριστεράς προς τον κυπροκεντρισμό. Και αυτή η στροφή οριστικοποιήθηκε βεβαίως τη δεκαετία του 60, μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας.

Ο Αδάμαντος θεωρείται σήμερα σαν μια προφητική φωνή που έβλεπε προς το μέλλον. Όσον αφορά τις τάσεις μέσα στην αριστερά είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε πως στα πλαίσια των αντιπαραθέσεων στα τέλη της δεκαετίας του 40, ο Αδάμαντος σαν ο βασικός ρήτορας της αριστεράς, έστω και αν ερχόταν από ένα φιλελεύθερο-αριστερό πλαίσιο επανεφευρίσκει/επαναλαμβάνει την ανάλυση και τη γλώσσα του KKK και του Βάτη (ο οποίος ερχόταν από ένα διεθνιστικό-κομμουνιστικό πλαίσιο) του 1931⁽³³⁾ - ιδιαίτερα σε σχέση με την αριστερή αυτονομία και την ανεξαρτησία σαν αντιαποικιακούς στόχους⁽³⁴⁾. Γιατί αυτό που καθόριζε τελικά την οπτική των αριστερών δεν ήταν τόσο η προσωπική βιογραφία καθ' αυτή δύσα το συστεμικό και το δομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούσαν τα άτομα και οι συλλογικότητες τους.

Κύπριοι εθελοντές στον Ισπανικό πόλεμο
(14 από αυτούς έδωσαν τη ζωή τους)

Στην ουσία η ήττα της ελληνικής αριστεράς σηματοδότησε το «θάνατο» της Ελλάδας με την οποία ταυτίστηκε η αριστερά των πρώτων χρόνων της δεκαετίας του 40, και την οριστική στροφή (έστω και με αργό ρυθμό) της αριστεράς προς τον κυπροκεντρισμό.

KYMPIOLÖEHN

Ноървегија

ΣΤΗΝ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

21. Ήταν τότε και η εποχή που άρχιζε ο ψυχρός πόλεμος στην Ευρώπη.

22. Σε σχέση με τις προηγούμενες ομιλίες του.

23. Αυτό το συγκρουσιακό κλίμα χαρακτηρίζει και τις άλλες ομιλίες του. Στο αρχείο του υπάρχουν σημειώσεις για 2 ομιλίες που πρέπει να εκφωνήθηκαν το 1948 και ο τόνος και το ύφος τους θυμίζουν περισσότερο τον λόγο των κομμουνιστών του 1920 παρά της ακελικής αριστεράς των πρώτων χρόνων 1940. Οι τίτλοι είναι "Ο λαός οφείλει να αγνοήσει τους γύφτους τη εθνικής ιδέας και να κοιτάξει τα δικά του συμφέροντα", "Τα συμφέροντα του λαού μας απαιτούν απόκτησιν πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων".

24. Αυτή η ομιλία ήταν γραμμένη με την μορφή σημείων αντί όλης της ομιλίας όπως προηγουμένως.

25. Κι αυτό μπορεί να συσχετιστεί με την ρήξη ανάμεσα στο δεξιό και το αριστερό αντιαποικιακό κίνημα εκείνη την περίοδο.

26. Η νέα ηγεσία, της οποίας ηγείτο ο Εζεκίας Παπαϊωάννου (με τον οποίο ο Αδάμαντος είχε κακή προσωπική σχέση), ανέλαβε το 1949.

27. Το ζήτημα των πολιτικών δικαιωμάτων ήταν νευραλγικό για την αριστερά τη δεκαετία του 40 και το αίτημα της αυτοκυβέρνησης εντασσόταν σε αυτό το πλαίσιο. Ο Αδάμαντος προσπαθεί να τεκμηριώσει και θεωρητικά τη θέση του ότι ο ογώνας για τα πολιτικά δικαιώματα, ο "αγώνας για αστικοδημοκρατικών ελευθεριών" στην κομμουνιστική ορολογία, ήταν το βασικό πλέον καθήκον της αριστεράς, παραπέμποντας σε απόσπασμα από τον Στάλιν σε ομιλία του το 1952.

28. Υπάρχουν 2 ομιλίες από το 1952, αλλά η ομιλία της 28ης Οκτωβρίου δεν θα συζητηθεί γιατί ο Αδάμαντος είχε ήδη δημόσια αποστασιοποιηθεί/αποχωρήσει από το ΑΚΕΛ το Σεπτέμβριο του 1952.

29. Σε αυτή την περίπτωση η βασική επιρροή έρχεται από την ελληνική μαρξιστική ιστιοριογραφία.

30. Η θεσμική θέση της αριστεράς μπορεί να παραλληλιστεί με την θέση του Γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος στο γερμανικό πολιτικό σύστημα πριν το 1918-μια θέση την οποία ο G.Roth (1963) περιγράφει σαν "Negative Integration".

31. Παρά τη ρητορική της ένωσης και η νέα ηγεσία όπως παρατηρεί και ο Ατταλίδης (1979) εξακολουθούσε να θέτει το ζήτημα με γεωπολιτικούς όρους παρά με μεσσιανικούς μεταφυσικούς οπώς η δεξιά και η εκκλησία.

32. Αυτό έγινε το Σεπτέμβριο το 1952.

33. Για ένα χαρακτηριστικό κείμενο εκείνης της περιόδου βλ: "Μερικά επίκαιρα πολιτικά ζητήματα στο οποίο αναδημοσιεύτηκε στο : Εντός των τειχών , τ.39-40.

34. Η ανεξαρτησία ήταν θεμελιακή τοποθέτηση της αριστεράς από τα πρώτα της βήματα - και πριν την ίδρυση του KKK, και στο ιδρυτικό του συνέδριο, και στην μετέπειτα πορεία του κόμματος μέχρι τη δημιουργία του ΑΚΕΛ το 1941. Μέχρι και το 1940 σύμφωνα με τον Ζιαρτίδη η στάση των κομμουνιστών απέναντι στην Ελλάδα και τους εθνικιστές "ήταν αρνητική"-βλ: Ανδρέας Ζιαρτίδης, Χωρίς Φόβο και Πάθος (1995)

ΕΞ ΣΠΑΡΧΗΣ

Μηνιαίο βήμα ανάλυσης,
κριτικής και διαλόγου

Οκτώβριος 2001 Τεύχος 270 Τιμή: £3.00

Τρομοκρατία...
η επόμενη μέρα

Παγιδευμένη Αμερική

Περί τρομοκρατίας
και άλλων δαιμονίων

Ο Παλαιστινιακός
Δανίδ κατά του
Ισραηλινού Γολιάθ

Ο υπεράκτιος τομέας
μετά το Μανχάταν

Φάκελος Παγκοσμιοποίηση

Durban: Το συνέδριο για
τον ρατσισμό

Ο Κυπροκεντρισμός τη
δεκαετία του '40

ΕΞ

υπαρχής

Μηνιαίο βήμα ανάλυσης,
κριτικής και διαλόγου

Νοέμβριος 2001

Τεύχος 280

Τιμή £3.00

Οι γυναίκες
του κόσμου
ενάντια στον
πόλεμο

Απολογισμός
του τρόμου

Μια νέα Γιάλτα
γεννιέται

Η Κύπρος
χρειάζεται
αντιπολεμικό
κίνημα

Μεταξύ Δύσης
και Ανατολής

Στο ταξίδι του
Θανάτου

